

Kohtuasi C-734/22**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

29. november 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

17. oktoober 2022

Kaebaja:

Austria Vabariik, keda esindab Finanzprokuratur

Vastustaja:

GM

Põhikohtuasja ese

Keskkonnahoidlike majandamisviisidega seotud pindalatoetused, mida eraõiguslike lepingute alusel makstakse toetuse taotlejatele mitmeaastaste kohustuste võtmiseks – Kohapealsed kontrollid – Toetuse saamise tingimuste täitmata jätmine – Tagasimaksenõuete aegumine – Aegumistähtaegade katkemine kohtuväliste maksenõuete tõttu?

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artikli 3 tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimused

1. Kas nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT 1995, L 312, lk 1; ELT eriväljaanne 01/01, lk 340) artiklit 3 tuleb vahetult kohaldada selliste nõuete suhtes, millega Austria Vabariik nõuab toetusi, mida ta maksis programmi raames,

mis kujutab endast põllumajanduse keskkonnameedet vastavalt nõukogu 20. septembri 2005. aasta määrusele (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta (ELT 2005, L 277, lk 1), toetuse taotlejatele lepingute alusel, eraõiguse normide alusel tagasi, kuna toetuse saaja on rikkunud lepingust tulenevaid kohustusi?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas esimeses küsimuses nimetatud määruse artikli 3 lõike 1 kolmandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et juurdluse või kohtumenetluse algatamisega, mis katkestab aegumistähtaja, on tegemist ka siis, kui toetuse maksja nõuab toetusesaajalt pärast tagasimaksenõude esimest kohtuvälist esitamist uuesti, äärmisel juhul ka korduvalt, maksete tegemist ja teeb kohtuvälise hoiatuse, selle asemel et esitada oma tagasimaksenõue kohtu teel?

3. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas riigisisese tsiviilõiguses ette nähtud 30-aastase aegumistähtaja kohaldamine esimeses küsimuses kirjeldatud tagasimaksenõuete suhtes on kooskõlas liidu õigusega, eelkõige proportsionaalsuse põhimõttega?

Viidatud liidu õigusnormid

Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta, artiklid 1 ja 3

Viidatud riigisisese õigusnormid

Tsiviilseadustiku üldosa seadus (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, edaspidi „ABGB“), §-d 1336, 1478 ja 1489

Austria põllumajandus-, metsandus-, keskkonna- ja veemajandusministri (BMLFUW) eridirektiiv Austria keskkonnahoidliku, ekstensiivse ja looduslike elupaiku kaitsva põllumajanduse edendamise programmi kohta (Sonderrichtlinie des Bundesministers für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft (BMLFUW) für das Österreichische Programm zur Förderung einer umweltgerechten, extensiven und den natürlichen Lebensraum schützenden Landwirtschaft, edaspidi „SRL-ÖPUL 2007“)

Kohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Austria keskkonnahoidliku põllumajanduse 2007. aasta programmi (Österreichisches Programm für umweltgerechte Landwirtschaft, edaspidi „ÖPUL“) võttis kaebajaks olev Austria Vabariik menetluses käsitletaval ajavahemikul (aastatel 2007–2013) vastu põllumajanduse keskkonnameetmena vastavalt nõukogu 20. septembri 2005. aasta määrusele (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu

toetuste kohta ja seda kaasrahastas Euroopa Liit. Programmi teostegemise eest vastutas Agrarmarkt Austria GmbH (AMA) kaebaja nimel ja eest.

- 2 Toetusi maksti toetuse taotlejatega sõlmitud lepingute alusel. ÖPULi raames maksti keskkonnahoidlike majandamisviisidega seotud pindalatoetusi, mille puhul pidid toetuse taotlejad võtma mitmeaastaseid kohustusi.
- 3 Vastustaja osales ÖPULis põllumajandusettevõtte juhatajana seitsmeaastase perioodi vältel 2007–2013. Pärast 5./9. detsembril 2013 ja 9. jaanuaril 2014 toimunud kohapealseid kontrollide taotles kaebaja väidetavate lahknevuste tõttu maa-alade vahel, mille kohta oli esitatud taotlus, ja mille eest oli tegelikult õigus saada toetust, taotlusaastatel 2008–2010 ja 2012–2013 makstud toetuste tagasimaksmist, nõude suurus oli 44 751,58 eurot. Kuna alad, mille kohta oli esitatud taotlus, kuid mille eest ei olnud aastatel 2012 ja 2013 enam õigust toetust saada (alad, mille majandamisest oli loobunud), olid juba eelnevatel aastatel ÖPULi kaasatud, siis on rikutud seitsmeaastast kohustusperioodi. Seetõttu nõutakse ka taotlusaastatel 2008–2012 makstud toetused aladele, mille majandamisest on loobunud, tagasi. AMA saatis vastustajale kontrolliaruande ning 26. märtsi 2014. aasta ja 26. juuni 2014. aasta tagasinõudeteatised. Seejärel sai vastustaja 11. mai 2015. aasta maksemeeldetuletuse (kätte toimetatud 12. mail 2015), 12. novembri 2015. aasta maksemeeldetuletuse (kätte toimetatud 16. novembril 2015) ja 16. detsembri 2015. aasta hoiatuse „õiguslike meetmete“ võtmise kohta (kätte toimetatud 22. detsembril 2015). 26. aprillil 2019 esitatud kaebuses nõudis kaebaja 44 751,58 euro suuruse summa maksmist koos astmeliselt suurendatud intressiga 2,880% aastas üle kohaldatava baasintressimäära alates 30. aprillist 2014.
- 4 Esimese astme kohus, Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (liidumaa tsiviilkohus Viinis), piiras menetluse eset aegumise küsimusega ja leidis 21. detsembri 2020. aasta vaheotsuses, et nõue ei ole aegunud. Õiguslikus mõttes jaatas ta määruse 2988/95 artikli 3 kohaldatavust kõigi esitatud nõuete suhtes. Nelja-aastane aegumistähtaeg algas 1. jaanuaril 2014 ning katkes tagasimaksete esitamise tõttu, mistõttu ei ole nõuded aegunud.
- 5 Apellatsioonikohtuna tegutsev Oberlandesgericht Wien (liidumaa kõrgeim kohus Viinis) rahuldab vastustaja apellatsioonkaebuse 20. septembril 2021 ja jättis nõude aegumise tõttu rahuldamata. Õiguslikus mõttes märkis ta, et määrus 2988/95 ei ole tsiviilõiguslike nõuete suhtes kohaldatav. Kohaldatakse Austria riigisiseseid aegumist käsitlevaid tsiviilõigusnorme. Nõuded on ABGB § 1489 kohaselt aegunud.
- 6 Oberster Gerichtshof (kõrgeim üldkohus) peab lahendama kaebaja kassatsioonkaebuse, milles ta palub jätta muutmata esimese astme kohtu otsus; teise võimalusena palub ta kohtuotsuse tühistada.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 7 Kaebaja väidab, et SRL-ÖPUL 2007 on suures ulatuses kindlaks määratud ELi määrustega. Pindala lahknevustega seotud vähendamiste või tagasinõuete ulatus on vahetult kindlaks määratud komisjoni 27. jaanuari 2011. aasta määruse (EL) nr 65/2011, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 rakendamise üksikasjalikud eeskirjad seoses kontrollimenetluse rakendamisega ning nõuetele vastavusega maaelu arengu toetusmeetmete osas, artiklis 16. Selles määruses on viidatud ka Euroopa Liidu ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi (IACS) nõuetele. See, et mitmeaastase kohustusperioodi järgimata jätmise korral tuli kogu kohustusperioodi jooksul makstud abi tagasi maksta, on kooskõlas määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 39 lõikega 3 koostoimes artikli 88 lõikega 4.
- 8 Kaebaja väidab, et määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artikli 3 lõikes 1 ette nähtud nelja-aastane aegumistähtaeg hakkas kulgema pärast kohustusperioodi lõppu, seega 1. jaanuaril 2014. Selle katkestas AMA algatatud menetlus, nimelt kontrolliaruande ja tagasinõudeteatiste kättetoimetamine ning maksemeeldetuletused, mille tulemusel hakkas aegumistähtaeg uuesti kulgema. Nõuded ei ole seega aegunud. Lisaks võivad liikmesriigid määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artikli 3 lõike 3 kohaselt kehtestada pikema aegumistähtaja. Osa tagasinõudeid tuleb Austria tsiviilõiguse kohaselt käsitada alusetust rikastumisest tulenevate nõueteena. Seetõttu kohaldatakse 30-aastast aegumistähtaega, mis on sätestatud ABGB §-s 1478. Kohustus maksta intressi SRL-ÖPUL 2007 punkti 1.12.2.5. kohaselt põhineb (põhimõtteliselt) määruse (EL) nr 65/2011 artikli 5 lõikel 1, mistõttu kohaldatakse ka intressi saamise õiguse suhtes aegumistähtaegu, mis on sätestatud määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artiklis 3.
- 9 Vastustaja palub jätta kaebus rahuldamata. Ta väidab (muu hulgas), et nõuded on aegunud. SRL-ÖPUL 2007 punktis 1.12. ei ole esitatud aegumist käsitlevaid sätteid, mistõttu tuleb tugineda muudele õigusallikatele. Ta käsitab tagasinõudeid leppetrahvidena ABGB § 1336 tähenduses. Nende nõuete suhtes kohaldatakse kolmeaastast aegumistähtaega alates kahjust ja kahju tekitanud isikust teadasaamisest ABGB § 1489 kohaselt. Aegumistähtaeg algab hiljemalt kuupäeval, mil edastati 26. märtsi 2014. aasta ja 26. juuni 2014. aasta tagasinõudeteatiseid, mistõttu oli kaebuse esitamise ajal aegumine juba toimunud. Määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 ei ole kohaldatav, sest see hõlmab üksnes nõudeid, mida esitatakse avaliku õiguse normide alusel. Isegi kui kohaldatakse määrust (EÜ, Euratom) nr 2988/95, ei saa kontrolliaruande, tagasinõudeteatiste ja maksemeeldetuletuste kättetoimetamist käsitada juurdluse või kohtumenetlusena; seetõttu ei põhjustanud need aegumise katkemist.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 10 Esimene küsimus: küsimus, kas määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artikkel 3 on vahetult kohaldatav, on käesoleva kohtuasja lahendamisel otsustava tähtsusega.

Kui määruse nr 2988/95 artikkel 3 on esitatud nõuete aegumise hindamisel vahetult kohaldatav, ei saa vastustaja tugineda lühemale kolmeaastasele aegumistähtajale, mis on sätestatud ABGB §-s 1489. Kaebaja omakorda ei saaks tugineda ABGB §-s 1478 ette nähtud 30-aastasele aegumistähtajale, kuna proportsionaalsuse põhimõttega on vastuolus, kui liikmesriigid neile määruse nr 2988/95 artikli 3 lõikega 3 antud võimalust kasutades kohaldavad põhjendamatult saadud eksporditoetuste tagasinõudmise vaidlusele 30-aastast aegumistähtaega (5. mai 2011. aasta kohtuotsus C-201/10 ja C-202/10: Ze Fu Fleischhandel ja Vion Trading, EU:C:2011:282, punkt 47).

- 11 Teine küsimus: Teise eelotsuse küsimusega soovitakse selgitada eraõiguse normide alusel makstud toetuste puhul, kas toetuse andja, kes on menetluse juba lõpetanud ja esitanud oma tagasinõude toetusesaaja vastu kohtuväliselt, võib maksemeeldetuletuste abil saavutada aegumistähtaaja katkemise ja seega – määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 neljandas lõigus sätestatud lõpliku tähtaja raames – selle pikendamise, olgugi et kohtus nõude esitamist ei takista asjaolu, et faktiliste asjaolude selgitamiseks on vaja pikemat aega.
- 12 Kolmas küsimus: Euroopa Kohus on konkreetselt ÖPULi kohta märkinud, et kuivõrd ühenduse õiguses puuduvad selle kohta sätted, ei ole Austria Vabariigil keelatud rakendada riigisiseseid toetusprogramme eraõiguse normidel põhinevate õigustoimingute nagu lepingute alusel. Nende riigisiseste sätete kohaldamine ei või siiski mõjutada ühenduse õiguse ulatust ja tõhusust (Euroopa Kohtu 19. septembri 2002. aasta otsus C-336/00, Martin Huber, EU:C:2002:509, punkt 61 jj). Kolmanda küsimusega soovitakse selgitada, kas riigisisese programmi puhul, mis kujutab endast põllumajanduse keskkonnameedet määruse (EÜ) nr 1698/2005 tähenduses ja mis on välja töötatud eraõiguse normide alusel, tuleb riigisiseses tsiviilõiguses sätestatud aegumistähtaegu hinnata liidu õiguses kehtiva proportsionaalsuse põhimõtte alusel.